

บทความจากวิทยานิพนธ์เพื่อการเผยแพร่

ชื่อเรื่อง

(ภาษาไทย)

การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหาราช อำเภอหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(ภาษาอังกฤษ)

THE DEVELOPMENT OF RUBBISH CLASSIFYING ACTIVITY OF COMMUNITY LEADERS IN MAHARAJ SUB – DISTRICT MUNICIPALITY, IN MAHARAJ, AYUTTHAYA PROVINCE

ชื่อผู้วิจัย (ภาษาไทย) กัญรัตน์ ดารา

ชื่อผู้วิจัย (ภาษาอังกฤษ) KANYARAT DARA

ABSTRACT

The objectives of the research were to: study knowledge levels of the community leaders before and after participating this study, investigate the attitude levels of the community leaders both before and after this research, and develop the rubbish activity/project of the community leaders. Specified random sampling was performed to acquire 30 community leaders at Maharaj sub-district municipality. The instruments were an examination form, an in-depth interview form and an observation form. The study procedure was divided in 3 phases; namely preparing for collecting the data from documents and interviews together with field survey, participation of activities by brain storming technique and mindmapping, and presenting the plan for rubbish classifying activities/project to the sectors involved for the better implementation. Statistical analysis for quantitative data was employed using percentage, mean and standard deviation. The content analysis was performed using triangulation method, and data conclusion was employed using induction. Hypothesis test was done by t-test.

The results are indicated as follows:

1. The community leaders' levels of knowledge about garbage classification before and after participation in the project were different at the statistically significant level of .05.
2. The community leaders' levels of attitude about garbage classification before and after participation in the project were not different at the statistically significant level of .05.
3. After the procedure of this study, the community leaders had assigned the garbage

classification activities and project; namely garbage bank and garbage purchasing fund. Then, they presented the activities/project to the three year development plan (2008-2010) of the Maharaj Sub-district Municipality Office. The results of this research has presented some suggestions to both the government sectors and the communities for the participation in solving the problems happened from garbage and rubbish so that the guidelines for solving the problems were agreed with high efficiency in problem solution.

บทคัดย่อ

การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนในเขตเทศบาลตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาระดับความรู้ของผู้นำชุมชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา และเพื่อการพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน เทศบาลตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้นำชุมชนจากภาคต่าง ๆ ในเทศบาลตำบลมหาราชจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกตการณ์ กระบวนการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้ คือ ระยะแรกเตรียมการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการสำรวจพื้นที่ ระยะที่สอง เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค การระดมความคิดและแผนผังความคิด ระยะที่สาม นำเสนอแผนกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation method) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการสร้างข้อมูลสรุปแบบอุปนัย ทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความรู้ของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. หลังจากกระบวนการศึกษาเสร็จสิ้นลงผู้นำชุมชนได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย คือ ธนาคารขยะและกองทุนรับซื้อขยะ และได้นำเสนอผลกิจกรรมดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาสามปี (2551-2553) ของเทศบาลตำบลมหาราชในโครงการรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้งเรียบร้อยแล้ว ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้ ภาครัฐและภาคประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของท้องถิ่น

ร่วมกัน เพื่อให้ได้แนวทางแก้ไขที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ขยะมูลฝอย ที่เกิดขึ้นทั่วประเทศไทยปริมาณวันละกว่าหมื่นตัน ซึ่งเป็นขยะมูลฝอยจากกรุงเทพมหานครถึง 7 พันตันต่อวัน เมื่อเปรียบเทียบปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ พบว่าปีหนึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 โดยในเขตกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.5 ในเขตเทศบาล เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.6 นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาลเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.7 ขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศเป็นขยะที่เกิดในกรุงเทพฯ ร้อยละ 2.3 โดยในปี พ.ศ. 2546 กรุงเทพฯ มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 10,000 ตันต่อวัน ในปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นประมาณ 40,000 ตันต่อวัน คิดเป็นปริมาณขยะมูลฝอยในกรุงเทพฯ จะเกิดขึ้นวันละประมาณ 5,500-6,000 ตัน (จุฑานันท์ บุญทรหาญ. 2548 : 4)

ขยะมูลฝอยและของเสียที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นของเสียจากชุมชน การเกษตร และอุตสาหกรรมก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและเมืองหลักต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังมาจนถึงปัจจุบัน และนับวันจะเพิ่มมากยิ่งขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรตลอดจนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศก่อให้เกิดการเพิ่มปริมาณของขยะมูลฝอยเป็นอย่างมาก วันนี้นักคนไทยกว่า 60 ล้านคน สามารถสร้างขยะได้มากถึง 14 ล้านตันต่อปี แต่ความสามารถในการจัดการเก็บขยะกลับมีไม่ถึง 70 % ของขยะที่เกิดขึ้นจึงทำให้เกิดปริมาณมูลฝอยตกค้าง ตามสถานที่ต่าง ๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดยวิธีกองบนพื้นซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ

1. อากาศเสีย เกิดจากการเผามูลฝอยกลางแจ้งทำให้เกิดควันและสารมลพิษทางอากาศ
2. น้ำเสีย เกิดจากการกองมูลฝอยที่ตกค้างบนพื้นเมื่อฝนตกจะเกิดน้ำเสียซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำทำให้เกิดภาวะมลพิษทางน้ำ
3. แหล่งพาหะนำโรคจากมูลฝอยตกค้างบนพื้นจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนูและแมลงวัน ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน
4. เหตุรำคาญและความไม่น่าดู จากการเก็บขยะมูลฝอยไม่หมดทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวนแหล่งกำเนิดมลพิษจากขยะมูลฝอย (Source of solid waste pollution) แหล่งกำเนิดมลพิษจากมูลฝอยที่สำคัญ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ธุรกิจ ร้านค้า สถานที่ราชการ สถานที่ก่อสร้าง สถานที่สาธารณสุข สถานที่ตั้งระบบสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ โรงงานอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เป็นต้น ซึ่งปริมาณและลักษณะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดต่าง ๆ เหล่านี้จะมีความแตกต่างกันลักษณะของกิจกรรม

เนื่องจากยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 มีเป้าหมายที่การกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิธีและปลอดภัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจังหวัดทั้งหมด และมีการใช้ประโยชน์มูลฝอยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการพัฒนากระบวนการกำจัดของเสีย

อันตรายที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนส่วนหนึ่งก็คือการสนับสนุนการลดปริมาณขยะและของเสียและการนำของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544 : 61-70)

ระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลมหาสารทำการดูแลด้านขยะมูลฝอย ได้กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กองสาธารณสุข มีบุคลากรดำเนินงานภายในกองจำนวน 11 คน รถเก็บขยะจำนวน 2 คัน โดยได้จัดหาถังขยะมาบริการให้กับประชาชนตามจุดต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นถังขยะที่สามารถทิ้งทุกอย่างได้ลงในถังขยะใบเดียวกัน การจัดเก็บและขนย้ายจะทำการจัดเก็บในช่วงเช้าของทุกวันยกเว้นวันอาทิตย์ และรวบรวมขยะทั้งหมดขนย้ายไปยังพื้นที่ของเขตเทศบาลตำบลนครหลวงซึ่งห่างออกไปประมาณ 10 กิโลเมตร ทำให้เทศบาลตำบลมหาสาร มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการดังกล่าวประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน และมีแนวโน้มสูงขึ้น หากไม่มีการดำเนินแก้ไขจะทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลมหาสารเพิ่มขึ้น และปัญหาขยะมูลฝอยอาจจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับ

ปัจจุบันเทศบาลตำบลมหาสารกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติเกี่ยวข้องกับโครงการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนทำการแยกขยะก่อนทิ้ง เนื่องจากปริมาณขยะของเทศบาลแห่งนี้มีปริมาณเฉลี่ยประมาณเดือนละมากกว่า 20 ลูกบาศก์เมตร (เทศบาลตำบลมหาสาร, 2548 : 5) นับว่ามีปริมาณมากในการจัดการขยะจากครัวเรือน ดังนั้น เมื่อปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขปัญหา หากไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ในอนาคตข้างหน้าอาจจะแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยได้ยากลำบากมากขึ้น การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยหากผลกระทบปัญหานี้ให้แก่เทศบาลรับผิดชอบโดยตรงเพียงฝ่ายเดียว อาจจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าหากสามารถนำภาครัฐและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ผู้วิจัยคาดว่าผลของการเข้าร่วมมือกันของ ทั้งสองฝ่ายจะทำให้เกิดผลดีแก่ท้องถิ่นท้องถิ่นจะเกิดความเข้มแข็งและประกอบกับทางเทศบาลตำบลมหาสารมีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติมีนโยบายส่งเสริมการแยก ประเภทขยะ ดังนั้นเทศบาลจึงได้กำหนดโครงการเพื่อรณรงค์ส่งเสริม ให้ประชาชนทำการแยกประเภทขยะ โดยโครงการให้ลดปริมาณขยะจากครัวเรือนด้วยการกำหนดโครงการแยกประเภทขยะขึ้น เมื่อพิจารณาแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลมหาสารแล้ว ผู้วิจัยจึงต้องการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางเทศบาล เพื่อต้องการให้เกิดกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม

ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในเทศบาลแห่งนี้ ซึ่งสนใจว่ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะสามารถกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลมหาสารที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนได้อย่างไร เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการศึกษา
3. เพื่อการพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลมหาราช อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย คือ ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบทดสอบ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ร่วมกับการทดสอบระดับความรู้และทัศนคติในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย แบบสังเกตการณ์เพื่อให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน ขณะเข้าร่วมกระบวนการศึกษาในการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของท้องถิ่น สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธี กระบวนการสามเส้า (Triangulation method) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษา พบว่า เมื่อทำการทดสอบเมื่อผ่านกระบวนการศึกษาแล้ว ระดับความรู้ของผู้นำชุมชนก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษามีความแตกต่างกันไม่มากเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของความรู้ ทั้งนี้เป็นผลมาจากความรู้ของผู้นำชุมชนมีระดับความรู้ที่สูงมาก ดังนั้นระดับความรู้ของผู้นำชุมชนก่อนและหลังจึงแตกต่างกันเล็กน้อย เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติ t-test ได้ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ระดับความรู้ของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยจะแตกต่างกันไปหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้นำชุมชนมีความรู้ที่สูงมาก และการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาต่างกันน้อยมาก
2. ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษา พบว่า เมื่อทำการทดสอบเมื่อผ่านกระบวนการศึกษาแล้ว ระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาไม่มีความแตกต่างกันไม่มากเมื่อพิจารณาจากสถิติที่ใช้ทดสอบระดับทัศนคติของผู้นำชุมชน ทั้งนี้เป็นผลมาจากทัศนคติของผู้นำชุมชนมีระดับทัศนคติที่ดีมาก ดังนั้นระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนก่อนและหลังจึงไม่มีความแตกต่างกัน

เมื่อทำการทดสอบด้วยสถิติ t-test ได้ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยจะไม่แตกต่างกันหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้นำชุมชนมีทัศนคติที่ดีมาก และการทดสอบทัศนคติก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาต่างกันน้อยมาก

3. การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น เมื่อผู้นำชุมชนจากภาคต่าง ๆ ได้เข้าร่วมกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมที่ได้จัดขึ้น เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหา สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของท้องถิ่น โดยเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการจัดการประชุมครั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้ผู้นำชุมชนร่วมกันกำหนดแผนกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยขึ้น เพื่อที่จะลดปริมาณขยะมูลฝอยของท้องถิ่นลง และได้ข้อตกลงเกิดรูปแบบของกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยขึ้นหลังกระบวนการศึกษาเสร็จสิ้นลง ประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก ดังนี้

3.1 ธนาคารขยะเป้าหมาย คือ นักเรียนในโรงเรียนวัดคูโลมและวัดปากคลอง ผู้รับผิดชอบ คือ ครูโรงเรียนวัดคูโลมและวัดปากคลอง

3.2 กองทุนรับซื้อขยะ เป้าหมาย คือ ประชาชนในพื้นที่ ผู้รับผิดชอบ ประธานชุมชน กิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่าย ร่วมกันเสนอและได้เสนอไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กองสาธารณสุขของเทศบาลตำบลมหาราช โดยทางเทศบาลตำบลมหาราชได้นำไปบรรจุในแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. (2550-2552) ในแผนงานรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง ซึ่งได้ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า จะเกิดกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยหลังกระบวนการศึกษานี้เสร็จสิ้นลง

อภิปรายผล

1. ระดับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษา ระดับความรู้มีความแตกต่างกันไม่มาก เนื่องจากผลของการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาทำให้ทราบว่า ผู้นำชุมชนมีความรู้ที่สูงมาก และระดับความรู้ของผู้นำชุมชนก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ และแนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ พบว่า การเรียนรู้ และความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นอย่างหนึ่งซึ่งพฤติกรรมนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยพฤติกรรมแรกจะเปลี่ยนแปลงไปหลังจากผ่านกระบวนการศึกษาแล้ว โดยวัดความรู้ได้ด้วยการใช้แบบทดสอบเพื่อให้แสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่างที่สามารถวัดปริมาณได้ ดังนั้นระดับความรู้ของผู้นำชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเข้าร่วมกระบวนการศึกษาจึงมีความสอดคล้องกันกับแนวคิดข้างต้น

2. ระดับทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชน ก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษา ระดับทัศนคติมีความแตกต่างกันไม่มาก เนื่องจากผลของการทดสอบทัศนคติก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาทำให้ทราบว่า ผู้นำชุมชนมีทัศนคติที่ดีมาก และระดับ

ทัศนคติของผู้นำชุมชนก่อนและหลังเข้าร่วมกระบวนการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ดังนั้นการศึกษาวิจัยเรื่องนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ พบว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนจนสามารถรวบรวม และสะสม เป็นประสบการณ์เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดทัศนคติ โดยการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อทัศนคตินั้นจะเปลี่ยนแปลง ไปหลังผ่านกระบวนการศึกษาแล้ว ดังนั้นระดับทัศนคติของผู้นำชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อเข้าร่วม กระบวนการศึกษาจึงมีความสอดคล้องกันกับแนวคิดข้างต้น

3. การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยของผู้นำชุมชนเทศบาลตำบลมหาราช อำเภอเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้นำชุมชนที่ได้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยขึ้น คือ ธนาคารขยะและกองทุน รับซื้อขยะขึ้น กิจกรรมดังกล่าวได้เสนอไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ เทศบาลตำบลมหาราช ให้นำกิจกรรมไปบรรจุในแผนงานรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยต่อไป ดังนั้นผลของการวิจัยเรื่องนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิระ ถัดดาชยาพร และอารี ถัดดาชยาพร (2542) จิตรี โพธิามะกะ (2545) ชำรงค์ มั่นคง (2544) และศุภชัย ไชยลังกา (2545) รวิกานต์ แสนไชย (2544) พบว่า การใช้การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นการจัดการที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนจะต้องเกิดจากความสมัครใจตั้งแต่ขั้นตอนคิดริเริ่มค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาชุมชนวางแผนดำเนินกิจกรรม รวมถึงการรณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอย ร่วมฝึกอบรมจะสามารถ กระตุ้นให้เกิดการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการแก้ไขปัญหานี้อย่างต่อเนื่อง โดย

1. สนับสนุนการลดปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการลดภาษีหรือ ส่งเสริมให้ผู้ผลิตใช้วัสดุในกระบวนการผลิตที่สามารถรีไซเคิลได้
2. ส่งเสริมนโยบายพัฒนาผู้นำท้องถิ่นทุกระดับด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ผู้นำท้องถิ่นระดับเทศบาล องค์การบริหารราชการทุกระดับและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง
3. ปรับปรุงกฎระเบียบหรือเทศบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เช่น การลงโทษผู้ที่ก่อปัญหา การปรับปรุงค่าใช้จ่ายระดับท้องถิ่นในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติ

1. สถาบันการศึกษาทุกแห่งควรดำเนินการเป็นตัวอย่างในเรื่องการป้องกันปัญหานี้ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ประเด็นปัญหานี้แก่นักเรียน และประชาชนทั่วไปทั้งในการจัดการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และระบบการศึกษาตามอัธยาศัย
2. เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยควรกำหนดนโยบายที่แน่ชัดในการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้านนี้ด้วยการประชาสัมพันธ์หาข้อสรุปจากประชาชน

3. ชุมชนควรมีการดำเนินการป้องกันปัญหานี้ โดยเริ่มจากการที่แต่ละชุมชนลดปริมาณขยะมูลฝอย หรือ 5R ในการป้องกันปัญหานี้

5. ควรดำเนินการจัดตั้งโครงการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในชุมชนตามที่มีผู้นำชุมชนได้เสนอในการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมกันจัดตั้งโครงการอย่างจริงจังเพื่อเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่ดี

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมครั้งนี้ ตารางแสดงระดับการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกระบวนการศึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ผลของระดับการมีส่วนร่วมในประเด็นกิจกรรม ความสนใจต่อเอกสารประกอบการบรรยาย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมน้อยอาจเกิดจากเอกสารมีปริมาณมากเกินไป ตัวอักษรเล็ก ภาพประกอบไม่ชัดเจน ส่วนประเด็นกิจกรรมเกี่ยวกับการให้ความสนใจขณะมีการนำเสนอผลงานของกลุ่ม การร่วมเสนอปัญหา การร่วมนำเสนอผลงานของกลุ่ม พบว่าระดับการมีส่วนร่วมมากเป็นผลมาจากลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นการประชุมแนวใหม่ ผู้เข้าร่วมกระบวนการศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมหลายอย่าง ๆ ในขณะที่เข้าร่วมการประชุมวิทยากรเป็นผู้มีความรู้ และทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการต่างมีเป้าหมายอย่างเดียวกันที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชน

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลมหาสาร อำเภอมหาสาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าการทำงานวิจัยเรื่องนี้มีผลผลิตของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบความรู้ในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยมีค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายของแบบทดสอบที่ไม่ได้มาตรฐานที่ดีเท่าที่ควร หากมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่องต่อไป ควรจะทำการปรับปรุงแบบทดสอบให้มีคุณภาพ โดยควรจะทำกำหนดข้อคำถามเป็นแบบเลือกคำตอบ (Choice) จะเหมาะสมมากกว่าซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายของคำตอบดีกว่าการใช้วิธีเลือกตอบ (Check list) การวิจัยครั้งนี้จึงมีความผิดพลาดในการประเมินความรู้ของกลุ่มตัวอย่างต่ำเกินไป จึงสมควรที่จะแนะนำผู้ที่สนใจทำการศึกษาวินิจฉัยต่อเนื่องในประเด็นนี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จิตรี โพธิมาณะกะ. (2547). การพัฒนารูปแบบการลดและการคัดแยกมูลฝอยที่เหมาะสมสำหรับชุมชนในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. ถ่ายเอกสาร.

จุฑานันท์ บุญทรหาญ. (2548, 11 พฤษภาคม). “ธนาคารขยะบทบาทใหม่ในชุมชน,” เดลินิวส์. หน้า 3.

บัณฑิต. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

สุพีระ ลัดดาชยาพร และอารี ลัดดาชยาพร. (2542). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย

ที่เหมาะสมสำหรับชุมชนและสถานประกอบการตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข
พ.ศ. 2535. ม.ป.ท.

Katz, Daniel and Scotland E. (1959). **A Preliminary Statement to a Theory of Attitude
Structure and Change** in S. Koch (E.d>) **Psychology : A Study of a Science,**
Vol. 3. New York : McGraw-Hill.

Krech, David & Crutchfield, Richard S. (1948). **Theory and Problems in Social Psychology.**
New York : McGraw-Hill.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา